

O'PKA SARATONINING KENG QAMROVLI MORFOLOGIK DIAGNOSTIKASI

Lutfullayeva Durdona Lutfullo qizi

*Klinik laborator diagnostikasi va DKTF klinik laborator
diagnostikasi kursi bilan kafedra I-kurs magistranti;*

Daminov Feruz Asatullayevich - DSc,

*Klinik laborator diagnostikasi va DKTF klinik laborator
diagnostikasi kursi bilan kafedra mudiri, dotsent;*

Qudratova Zebo Erkinovna - PhD,

*Klinik laborator diagnostikasi va DKTF klinik laborator
diagnostikasi kursi bilan kafedra dotsenti;*

Samarqand Davlat tibbiyot universiteti

O'zbekiston Respublikasi, Samarqand

Annotatsiya: O'pka saratoni dunyo bo'ylab eng ko'p tarqalgan onkologik kasalliklardan biri bo'lib, saraton sababli o'lim holatlarining asosiy sabablaridan hisoblanadi. 2020-yilda global miqyosda 2,2 million yangi o'pka saratoni holatlari aniqlangan va 1,8 million kishi ushbu kasallik tufayli vafot etgan, bu esa barcha saraton sababli o'limlarning 18% ini tashkil etadi. O'pka saratoni erkaklar orasida ko'proq uchraydi [1,2].

Kalit so'zlar: o'pka saratoni, xavf omili, chekish, tashxis, morfologiya;

O'pka saratoni rivojlanishining asosiy xavf omili tamaki chekish hisoblanadi. Biroq, hech qachon chekmagan odamlarda ham ushbu kasallik rivojlanishi mumkin, bu holatlar ko'pincha genetik omillar yoki havo ifloslanishi bilan bog'liq. o'pka saratoni bo'yicha aniq statistik ma'lumotlar cheklangan. Biroq, umumiy tendensiyalarga ko'ra, sanoat rivojlanishi va tamaki mahsulotlari iste'moli oshishi bilan o'pka saratoni holatlari ko'payishi mumkin. Shu sababli, kasallikning oldini olish uchun chekishni tashlash va havo sifatini yaxshilash muhim ahamiyatga ega [3,4,5].

O'pka saratoni dunyoda eng ko'p uchraydigan va o'lim darajasi yuqori bo'lgan o'sma kasalliklaridan biridir. Uning diagnostikasi va davolash muvaffaqiyati ko'p jihatdan to'g'ri va aniq morfologik tashxis qo'yishga bog'liq. Ushbu maqola o'pka saratonining zamonaviy morfologik diagnostikasi, uning usullari va yondashuvlariga bag'ishlanadi [6].

O'pka saratonining morfologik ko'rinishlari:

O'pka saratoni morfologik jihatdan xilma-xil bo'lib, turli histologik xususiyatlarga ega. Xalqaro miqyosda qabul qilingan tasnifga ko'ra, o'pka saratoni asosan ikki katta guruhga bo'linadi:

1. Kichik hujayrali o'pka saratoni (KHO'S)-bu tur o'pka saratonining taxminan 15-20% ini tashkil qiladi. Tez rivojlanishi va metastazlar berishga moyilligi bilan ajralib turadi. KHO'S odatda og'ir chekuvchilar orasida uchraydi.

Morfologik ko'rinishlari:

- Mayda, zich joylashgan hujayralar.
- Giperxromatik yadro va oz miqdordagi sitoplazma.
- Mitotik faollik yuqori.
- Nekroz ko'pincha uchraydi.

2. Kichik hujayrasiz o'pka saratoni (KHsizO'S)-bu tur o'pka saratonining taxminan 80-85% ini tashkil qiladi. KHOSning asosiy turlari:

a. Adenokarsinoma. Eng keng tarqalgan tur: O'pka saratonining 40% ini tashkil qiladi.

Morfologik ko'rinishlari:

- Bezli tuzilmalarga ega hujayralar.
- Shilliq ishlab chiqaruvchi hujayralar aniqlanadi.
- Asosan periferik o'pka hududida joylashadi.
- Immunogistokimyoviy markerlar: TTF-1, Napsin-A.

b. Yassi hujayrali karsinoma

Morfologik ko'rinishlari:

- Yassi epiteliy hujayralari.
- Keratin "marvaridlari" va hujayra oralig'ida ko'priklar mavjud bo'lishi mumkin.
- Ko'pincha markaziy o'pka hududida aniqlanadi.
- Immunogistokimyoviy markerlar: P40, CK5/6.

c. Katta hujayrali karsinoma

Morfologik ko'rinishlari:

- Differensiyalashmagan hujayralar.
- Yadro yirik, sitoplazma serob.
- O'pkaning istalgan qismida rivojlanishi mumkin.

d. Boshqa kam uchraydigan turlari

Suyak, mushak yoki nerv to'qimalariga xos bo'lgan tarkibiy qismlar bo'lishi mumkin.

Misol: sarkomatoid karsinoma, adenoskvamoz karsinoma.

3. Bronxioloalveolyar karsinoma (hozirda adenokarsinoma subtipi)

Asosan alveolyar epiteliy hujayralaridan kelib chiqadi.

Havo yo'llari bo'ylab yoyilish xususiyatiga ega.

Diagnostika va tasdiqlash uchun usullar

Sitologik tekshiruvlar: Balg'am, bronxial yuvindi.

Biopsiya: Histologik va immunogistokimyoviy tekshiruv o'tkaziladi.

Molekulyar genetik testlar: EGFR, ALK, KRAS kabi mutatsiyalarni aniqlash.

Morfologik diagnostikaning ahamiyati

Morfologik diagnostika o'pka saratonini aniqlashda asosiy bosqich hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'sma hujayralarining mikroskopik xususiyatlarini o'rganish orqali tashxis qo'yishni o'z ichiga oladi. To'g'ri tashxis kasallikning tarqalishi, turi va davolash strategiyasini belgilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega [7,8].

Morfologik diagnostika usullari

Sitologik tadqiqotlar. Bronxoalveolyar yuvindi, ko'krak pardasi suyuqligi va balg'am namunalarini o'rganish o'smani dastlabki bosqichda aniqlash imkonini beradi. Sitologiya biopsiyaga nisbatan kam invaziv usuldir.

Biopsiya va gistologik tekshiruv. Bronxoskopiya yoki torakoskopiya orqali olingan biopsiya namunalarini mikroskop ostida o'rganish asosiy diagnostik usullardan biridir. Ushbu usul o'sma turini aniq aniqlash imkonini beradi.

Histokimyoviy bo'yoqlar yordamida hujayra tarkibi va tuzilishi aniqlanadi.

Immunogistokimyoviy (IGX) usul. IGX yordamida o'sma hujayralaridagi maxsus belgilar (markerlar) aniqlanadi. Masalan, adenokarsinoma uchun TTF-1 va Napsin-A markerlari, yassi hujayrali karsinoma uchun P40 va CK5/6 markerlari xarakterlidir [9,10].

Molekulyar-genetik tahlil. Molekulyar diagnostika EGFR, ALK, KRAS kabi gen mutatsiyalarini aniqlash imkonini beradi. Ushbu usul maqsadli terapiya (target terapiya) uchun juda muhim.

Elektron mikroskopiya. Hujayra ultrastrukturasini o'rganish uchun qo'llaniladi. Bu usul kam qo'llanilsada, murakkab hollarda foydalidir.

O'pka saratonining morfologik diagnostikasi qanchalik aniq bo'lsa, davolash rejasini shunchalik samarali tuzish mumkin. Zamonaviy immunogistokimyoviy va molekulyar-genetik usullar o'sma turini aniqlash va individual davolash usullarini tanlashga imkon beradi. Shuningdek, ushbu usullar bemorlarning uzoq muddatli yashash darajasini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, o'pka saratonining morfologik ko'rinishlari kasallikning prognozi va davolash rejalarini belgilashda muhim ahamiyatga ega. Har bir subtype o'ziga xos histologik va molekulyar xususiyatlarga ega bo'lib, ularni aniqlash zamonaviy diagnostika texnologiyalaridan foydalanishni talab qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abduhakimov B. A. et al. BOLALAR VA O'SMIRLARDA BIRLAMCHI TUBERKULYOZNING O'ZIGA XOS KECHISH XUSUSIYATLARI VA KLINIK-LABORATORIYA USULLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 32. – №. 3. – S. 139-143.

2. Бердиярова Ш. Ш. и др. КЛИНИКО-ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА ФОЛИЕВОЙ КИСЛОТОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ //TADQIQOTLAR. UZ. –

2024. – Т. 49. – №. 3. – С. 46-53.

3.Umarova T. A., Kudratova Z. E., Axmadova P. ROLE OF CONDITIONALLY PATHOGENIC MICROFLORA IN HUMAN LIFE ACTIVITIES //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 11. – С. 29-32.

4.Muhamadiyeva L. A., Kudratova Z. E., Sirojeddinova S. Pastki nafas yo'llari patologiyasining rivojlanishida atipik mikrofloraning roli va zamonaviy diagnostikasi //Tadqiqotlar. Uz. – 2024. – Т. 37. – №. 3. – С. 135-139.

5.Umarova T. A., Kudratova Z. E., Norboyeva F. MODERN ASPECTS OF ETIOLOGY AND EPIDEMIOLOGY OF GIARDIAS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 11. – С. 25-28.

6.Isomadinova L. K., Daminov F. A. GLOMERULONEFRIT KASALLIGIDA SITOKINLAR AHAMIYATI //Journal of new century innovations. – 2024. – Т. 49. – №. 2. – С. 117-120.

7.Umarova T. A., Kudratova Z. E., Maxmudova H. MECHANISMS OF INFECTION BY ECHINOCOCOSIS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 11. – С. 18-21.

8.Даминов Ф. А., Исомадинова Л. К., Рашидов А. ЭТИОПАТОГЕНГЕТИЧЕСКИЕ И КЛИНИКО-ЛАБОРАТОРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ САЛЬМОНЕЛИОЗА //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 49. – №. 3. – С. 61-67.

9.Umarova T. A., Kudratova Z. E., Baxromova M. AUTOIMMUNE DISEASES: NEW SOLUTIONS IN MODERN LABORATORY DIAGNOSTICS //International Conference on Modern Science and Scientific Studies. – 2024. – С. 78-81.

10.Бердиярова Ш. Ш. и др. УЗЛОВОЙ ЗОБ И ЕГО КЛИНИКО-ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 49. – №. 3. – С. 38-45.